

Ar publisko iepirkumu procesu saistītais izaicinājums apakšuzņēmējiem

MĀRIS BRIZGO, 06/04/2017

Publisko iepirkumu likums (PIL) uzņēmējiem piedāvā divas iespējas, kā kopīgi sadarboties iepirkumos un kopīgiem spēkiem izpildīt pasūtītāja vajadzības. Viena no likuma piedāvātajām iespējām ir personu grupa, kad uzņēmēji apvienojas un kopīgi sagatavo, un iesniedz vienu piedāvājumu pasūtītāja konkursā. Savukārt otra iespēja ir piesaistīt apakšuzņēmējus konkrētu darbu, pakalpojumu vai piegāžu izpildei, ja kādu iemeslu dēļ uzņēmējs nevar pats tos izpildīt vai nav lietderīgi to darīt pašam. Šajā publikācijā tiks apskatīts likuma regulējums attiecībā uz apakšuzņēmēju piesaistīšanu, jaunumi, ko no 2017. gada 1. marta paredz jaunais (PIL), personu grupas priekšrocības, kā arī tiks salīdzināts apakšuzņēmēju sadarbības modelis ar personu grupas sadarbības modeli un citi jautājumi.

Atšķirības starp personu grupu un apakšuzņēmējiem

Galvenā un būtiskākā atšķirība starp personu grupu un apakšuzņēmējiem ir atbildība. Proti, personu grupas gadījumā, kad piedāvājumu iesniedz vairāki partneri kopā, visi minētie partneri būs solidāri atbildīgi pret pasūtītāju. Solidāra atbildība nozīmē to, ka jebkurš no partneriem uzņemas risku, ka pasūtītājs jebkāda iepirkuma līguma pārkāpuma gadījumā varēs brīvi vērsties pret jebkuru no partneriem, pat ja šis partneris nav vainojams pārkāpuma izdarīšanā, bet par to ir vainojams cits partneris. Šī iemesla dēļ svarīgi rūpīgi izvēlēties savus partnerus un nodrošināties, lai pasūtītāja prasības gadījumā būtu iespējams vēlāk vērsties ar regresa prasību pret to partneri, kas vainojams attiecīgajā pārkāpumā. Savukārt apakšuzņēmēju piesaistīšanas gadījumā pasūtītājam nebūs tiesību tieši vērsties pret jebkuru no apakšuzņēmējiem, jo līgumsaistības būs nodibinātas tikai ar uzvarējušo pretendentu. Tātad, ja vainojams būs apakšuzņēmējs līguma pārkāpumā, tad pasūtītājam

būs jāadresē sava prasība pretendenta, kas vēlāk varēs vērsties pret apakšuzņēmēju, ievērojot noslēgto līgumu ar attiecīgo apakšuzņēmēju.

Tāpat jāņem vērā, ka personu grupas gadījumā, ja līguma slēgšanas tiesības tiks piešķirtas personu grupai, praksē gandrīz vienmēr būs jāreģistrē pilnsabiedrība komercreģistrā, kas prasīs papildu izdevumus. Apakšuzņēmēju piesaistīšanas gadījumā šāda prasība netiek izvirzīta.

Priekšrocības personu grupai

Galvenā priekšrocība personu grupai ir likuma dotā iespēja summēt visu personu grupas partneru finanšu rādītājus (apgrozījumu). Minētais ir ārkārtīgi svarīgi liela apmēra konkursos, kad tiek prasīts liels apgrozījums, kuru maziem un vidējiem uzņēmumiem atsevišķi nav iespējams izpildīt.

Savukārt apakšuzņēmēja gadījumā, kad tam nav tiešas atbildības pret pasūtītāju, pretendents nevar summēt savu un piesaistītā apakšuzņēmēja finanšu apgrozījumu. Neskatoties uz iepriekš minēto, praksē ir bijuši gadījumi, kad pasūtītāji ir ļāvuši atsaukties uz apakšuzņēmēju finanšu spējām (finanšu apgrozījumu), bet tikai ar vienu nosacījumu – apakšuzņēmējam jāparaksta īpaša vienošanās ar pasūtītāju, ar kuru tas uzņemas solidāru atbildību kopīgi ar pretendentu pret pasūtītāju. Iepirkumu uzraudzības birojs (IUB) ir atzinis, ka pasūtītāji drīkst šādi rīkoties. Līdz ar solidāras atbildības attiecināšanu minētais apakšuzņēmēju modelis faktiski kļūst par personu grupas modeli.

Apakšuzņēmēji

Kopš 2017. gada 1. marta ir samazināts sliekšnis, sākot no kura ir pienākums norādīt piesaistītos apakšuzņēmējus. Līdz šim tas bija 20% no apakšuzņēmēja darbu vai pakalpojumu vērtības, bet turpmāk tas būs 10%. Jāatceras, ka Koncernu likuma izpratnē saistīto apakšuzņēmēju darbu un pakalpojumu apjoms summējas un šie apakšuzņēmēji tiek uzskatīti par vienu apakšuzņēmēju.

Lai arī prasība par apakšuzņēmēju obligātu norādīšanu sākas no 10%, likums ļauj pasūtītājam prasīt norādīt visus apakšuzņēmējus neatkarīgi no nodoto darbu vai pakalpojumu vērtības. Visu apakšuzņēmēju norādīšanas obligātums ir noteikts būvdarbu gadījumos un gadījumos, kad pasūtītājam sniegtais pakalpojums tiek sniegts pasūtītāja objektā, piemēram, fiziskās apsardzes nodrošināšana ministrijas centrālajā ēkā.

Balstīšanās uz apakšuzņēmēju iespējām

Gadījumos, kad pretendenta kādu iemeslu dēļ nav vajadzīgās kvalifikācijas, tas ir tiesīgs piesaistīt apakšuzņēmēju un atsaukties uz šī apakšuzņēmēja spējām un resursiem, ja tas pierāda, ka attiecīgie resursi būs tam pieejami visā līguma izpildes laikā. Apakšuzņēmēju gadījumā, saglabājot atbildības nošķirtību pret pasūtītāju, var atsaukties tikai uz tehniskajām un profesionālajām spējām.

Likumā nav noteikta šo pretendenta un apakšuzņēmēja savstarpējo tiesisko attiecību forma. Resursiem nav jābūt nodotiem jau pieteikuma vai piedāvājuma iesniegšanas brīdī, jāpierāda resursu pieejamība paredzamajā iepirkuma līguma izpildes laikā.

Ja tiek izmantoti apakšuzņēmēju resursi un iespējas, būs nepieciešams iesniegt pasūtītājam rakstisku apstiprinājumu, kas praksē bieži vien ir apakšuzņēmēja vienpusējs apliecinājums.

Ja pretendents nespēj izpildīt noteiktas iepirkuma kvalifikācijas prasības bez apakšuzņēmēja piesaistīšanas, pretendentiem būtu ieteicams slēgt sadarbības vienošanos ar apakšuzņēmējiem, lai noteiktu pārkāpumu gadījumā būtu iespējams piedzīt piedāvājuma sagatavošanas izdevumus no apakšuzņēmēja. Piemēram, ja pēc piedāvājuma iesniegšanas izrādās, ka apakšuzņēmējs atbilst izslēgšanas nosacījumiem, un tāpēc tiek izslēgts no dalības konkursā, tad noslēgtas vienošanās gadījumā būtu iespējams prasīt vainīgajam apakšuzņēmējam segt pretendenta izdevumus piedāvājuma sagatavošanai. Ja pretendents ir maksājis bankai par piedāvājuma nodrošinājumu, tad izslēgšana no konkursa apakšuzņēmēja vainas dēļ ir radījusi pretendentam tiešus zaudējumus, kas atbilst komisijas maksai par bankas izsniegtu galvojumu. Lai būtu pamats prasīt šādu izdevumu segšanu no apakšuzņēmēja, vienošanās dokumentā noteikti jābūt apakšuzņēmēja apliecinājumam, ka nepastāv izslēgšanas nosacījumi un tas pilnībā atbilst noteiktām kvalifikācijas prasībām, kā arī jābūt noteiktām apakšuzņēmēja saistībām atlīdzināt šādus izdevumus, ja minētie apakšuzņēmēja apliecinājumi izrādīsies nepatiesi.

Apakšuzņēmēji nodot var tikai to pieredzi, kas saistīta ar to attiecīgajiem darbiem vai pienākumiem iepirkuma līguma izpildē.

Izslēgšanas nosacījumi un kvalifikācijas prasības

PIL noteiktie izslēgšanas nosacījumi attieksies uz visiem apakšuzņēmējiem, kuru darbu vai pakalpojumu vērtība ir vismaz 10%, kā arī uz tiem apakšuzņēmējiem, uz kuru iespējām pretendents ir balstījies, lai izpildītu konkursa kvalifikācijas prasības. Piemēram, ja kādam no minētajiem apakšuzņēmējiem nodokļu parāds pārsniegs 150 eiro, tad pretendents var tikt izslēgts no dalības konkursā.

Svarīgi atcerēties, ka pasūtītājs nedrīkst paredzēt iepirkuma nolikumā kvalifikācijas prasības visiem apakšuzņēmējiem. Kvalifikācijas prasības drīkst attiecināt tikai uz tiem apakšuzņēmējiem, uz kuru iespējām pretendents būs balstījies, lai izpildītu konkursa prasības.

Tiešie maksājumi apakšuzņēmējiem

Kopš 2017. gada 1. marta būvdarbu gadījumā apakšuzņēmēji var prasīt pasūtītājam veikt maksājumu tieši apakšuzņēmējam, ja pasūtītājs šo būs paredzējis nolikumā. Šai maksājuma kārtībai obligāti jābūt noteiktai iepirkuma līgumā. Pasūtītājs var maksāt apakšuzņēmējam, ja pretendents kavē savas maksājuma saistības un pasūtītājs vēl nebūs samaksājis pretendentam.

Apakšuzņēmēju maiņa

PIL dod iespējas mainīt apakšuzņēmējus gan konkursa laikā, gan iepirkuma līguma izpildes laikā. Katrā minētajā gadījumā likums paredz atšķirīgu kārtību.

Konkursa laikā apakšuzņēmēju var mainīt pēc tam, kad pasūtītājs ir pieņēmis lēmumu izslēgt attiecīgo apakšuzņēmēju un par to paziņojis pretendentam. Šādā gadījumā pretendentam tiks dotas vismaz desmit darba dienas, lai nomainītu minēto apakšuzņēmēju ar citu visām prasībām atbilstošu apakšuzņēmēju. Protams, ja pretendents nepiekrīt apakšuzņēmēja izslēgšanas pamatojumam, pretendents būs tiesīgs to apstrīdēt IUB.

Savukārt līguma izpildes laikā apakšuzņēmējus drīkst brīvi mainīt, ja tie nav bijuši norādīti piedāvājumā. Ja pretendents ir balstījies uz apakšuzņēmēja iespējām, tad to drīkst mainīt tikai ar pasūtītāja piekrišanu. Iepirkuma līgumā obligāti jābūt noteiktai apakšuzņēmēju nomaiņas kārtībai. Jaunajam apakšuzņēmējam jāatbilst šādām prasībām:

- a) attiecīgā konkursa nolikumā noteiktajām apakšuzņēmēju prasībām;
- b) attiecīgā konkursa nolikumā noteiktajām kvalifikācijas prasībām;
- c) nedrīkst būt likumā noteikto izslēgšanas nosacījumu.

Ārvalstu apakšuzņēmēji

Gadījumā, ja tiek piesaistīts apakšuzņēmējs no citas valsts, tad visi atlases dokumenti par šo apakšuzņēmēju vairs nav jāsniedz un pietiek iesniegt tikai Eiropas vienoto iepirkuma procedūras dokumentu, kas ir atrodama pielikumā pie Eiropas Komisijas Īstenošanas regulas Nr. 2016/7. Deklarāciju var aizpildīt *Word* formātā vai tiešsaistē Eiropas Komisijas mājaslapā.

Jāatceras, ka uzvaras gadījumā jābūt gatavam prasītās ārvalstu izziņas iesniegt desmit darba dienu laikā. Ja objektīvu un pamatotu apstākļu dēļ izziņas nevar iesniegt norādītajā termiņā, obligāti laikus rakstveidā jāprasa pasūtītājam pagarināt šo termiņu.